

PLATONO VALSTYBININKAS: DRAMINIAI ASPEKTAI IR FILOSOFINIS MITAS

Raminta Važgėlaitė

Vilniaus universiteto
Klasikinės filologijos katedros doktorantė

Valstybininkas (gr. Πολιτικός, lot. *Politicus*) – vienas iš vėlyvųjų Platono dialogų, manoma, parašytas filosofo bendravimo su Sirakūzų valdovu Dionisijumi II (367–361 m. pr. Kr.) metu ar netrukus po¹. Dialogas, skirtas praktinės politinės teorijos, arba valstybininkystės, įžvalgai, parašytas kiek anksčiau nei ilgiausias filosofo kūrinys *Istatymai*. Tekstas tradiciškai priskiriamas tetralogijai, kurią sudaro *Kratilas* ir bendros draminės situacijos susieti dialogai *Teaitetas*, *Sofistas* ir *Valstybininkas*, kuriuos veikiausiai turėjo sekti filosofo problemiką aptariantis neparašytas *Filosofas*. Panašiai trūksta ir trečio dialogų *Timajas*, *Kritijas* ir *Hermokratas* teksto. Tai iki šiol kelia dvejonių: ar trilogijos pabaigti nespėta, ar toks buvęs pradinis sumanymas: tirti sofistų klausimą, tada valstybininko ir galų gale palikti atvirą ir neišsakytą filosofo problemą kaip tai, ko išsakyti kasdiene kalba neįmanoma. Ilgą laiką *Valstybininkas* nesulaukė deramo dėmesio. Tarkime, 1958–1975 m. pasirodė 3326 darbai, skirti Platono dialogams². Iš jų

102 nagrinėja *Teaitetą*, 118 *Sofistą* ir tik 21 dialogą *Valstybininką*. Panaši padėtis ir šiuo metu.

Valstybininkas yra keistas tekstas, iki šiol gluminęs ne vieną skaitytoją. Keistas jis netgi sudėtingų vėlyvųjų dialogų kontekste, nors formaliai tarsi siejamas to paties dierezės metodo. Kas tai? – keistos dialektikos pratybos, dargi tarsi juodraštis ne itin išbaigtos ir pertrauktos įmantraus ir dar keistesnio nei visas dialogas didžiojo filosofinio mito? Galbūt, yra nemažai šios nuomonės šalininkų, apie juos bus paminėta toliau. Tačiau tiek dialogo, tiek mito pirminis keistumas ragina pamėginti jį patyrinti atidžiau ir pristatyti šalies skaitytojui.

Jau XX a. pradžioje tyrėjas Marionas Jewettas Austinas, aptardamas Platono tekstų problemškumą, paprastai, bet aiškiai nusako daugiasluksnę dialogų sąrangą³. Dialoguose, anot Austino, galime įžvelgti daugybę meistrystės potėpių: sumaniai sureštos pradžios, skirtingų charakterių tapymas, į abstrakčiausią diskusiją įtraukiami gražūs ir mieli žmogiški potėpiai, kaip interliudija panaudojami

¹ Sir Ernest Baker, *Greek Political theory. Plato and his predecessors*, London: Methuen Publishing Ltd, 1960, 314.

² Seth Benardete, *The Being of the Beautiful: Plato's Theaetetus, Sophist, and Statesman*, Chicago and London: The University of Chicago Press, 2006, 5.

³ Marion Jewett Austin, „Plato as a Writer of Imaginary Conversations“, in: *The Classical Journal*, vol. 17, no. 5 (Feb., 1922), 244.

alegorija, idilė ar filosofinis mitas. Vieną tokių filosofinių mitų aptinkame dialoge *Valstybininkas*: tai vienas iš ilgiausių ir sudėtingiausių Platono filosofinių mitų (*Plt.* 268–274e). Platono vertėjas Benjaminas Jowettas jį palaikė „pernelyg ilga digresija, galinčia nustelbti pagrindinę dialogo tezę“⁴, ir „pernelyg trumpa, jei atsižvelgiama į mitinio pasakojimo sudėtingumą“⁵. Charles Kahnas teigia, kad *Valstybininko* mitas priklauso prie mitų, kurie Platono tekste atlieka filosofinio diskurso papildymo vaidmenį: tai ne bereikalingas literatūrinis pasažas, o būtinoji literatūros ir filosofijos jungtis, papildanti politinę Platono teoriją, dėstomą dialoge, ir iš dalies išsprendžianti jos aporijas⁶.

Mitas įterpiamas po pirmosios dierezės dalies – valstybininko kaip ganytojo apibrėžimo paieškų. Po ilgos skirstymo dalies jis pasirodo pernelyg platus, tarsi nepateikia vienintelio atsakymo, kaip atskirti valstybininką nuo kitų prižiūrėtojų (*Plt.* 267e–268c). Tad, pažymi Kennethas Dorteris, pokalbininkai Svetimšalis ir Sokratas Jaunesnysis, užuot dierezės būdu tęstų skirstymą ir atskirtų valstybininką nuo varžovų prekybininkų, žemdirbių, grūdų augintojų, kūno lavintojų (*Plt.* 267c), taip pat besirūpinančių valstybės piliečiais, „sugrįžta į pasakojimo pradžia“ ir padėti imasi nušviesti per kitokios sąrangos kalbėjimą⁷, per mitą, susiduriantį su tikėti-

numo ir fikcijos pavojumi. Taigi *Plt.* 268d įvyksta pasakojimo lūžis, loginė skirstymo grandinė nutrūksta.

***Teaiteto, Sofisto ir Valstybininko* trilogijos dramatinė situacija**

Valstybininko mitas funkcionuoja ne vien pačiame dialogo kontekste, dėl bendros dialogų dramatinės situacijos kūrimo jis patenka į dialogų *Teaitetas*, *Sofistas* ir *Valstybininkas* bei nesamo dialogo *Filosofas* jungtis. Esamuose trijuose dialoguose veikia tie patys asmenys, dramine situacija kuriamas laiko ir vietos vienovės įspūdis, tekstuose veikia daugybė intertekstinių sąryšių. *Teaitetas* pradedamas kaip matematiko Euklido pasakojimas draugui Terpsionui. Susitikę prie Megaros vartų apie 369 m. pr. Kr. Euklidas ir Terpsionas išgirsta vergą, skaitantį Euklido prisiminimus apie Sokrato pasakojimą. Sokratas kadaise perpasakojęs pokalbį, vykusį prieš pat teismą ir mirties bausmę 399 m. pr. Kr. (*Tht.* 142a–143c). Pokalbyje matematikas Teodoras Sokratui pristato savo jauną mokinį Teaitetą, užduodantį raktinį dialogo klausimą „Kas yra žinojimas?“ (*Tht.* 143d–145e). *Teaiteto* dramatinė sąranga kiek kitokia: išoriniai pasakotojai Euklidas ir Terpsionas įveda vidinį, anksčiau „vykusį“ kitų veikėjų pokalbį ir daugiau nebeveikia, o kituose dialoguose, išskyrus remarkas „tarė, pasakė“, išoriniai pasakotojai, žvelgiantys iš laiko atstumo, nepasirodo. Tad *Teaitetas* šiuo atžvilgiu yra kitoks. Dialogas baigiamas Sokrato siūlymu Teodorui ir kitiems pokalbį pratęsti rytoj, taip atveriamą erdvę „prikabinti“ *Sofisto* ir *Valstybi-*

⁴ Benjamin Jowett, *The Dialogues of Plato translated into English with Analyses and Introductions in Five Volumes*, 3rd ed., Oxford University Press, London: Humprey Milford, 1892, 411.

⁵ Jowett, 1892, 411.

⁶ Carles Kahn, „The myth of the Statesman“, in *Plato's Myths*, C. Partenie (ed.), Cambridge: Cambridge University Press, 2009, 148–166.

⁷ Kenneth Dorter, *Form and Good in Platos Eleatic Dialogues The Parmenides, Theatetus, Sophist, and*

Statesman, Berkeley: University of California Press, 1994, 192.

ninko dialogus. Šio pradžioje Sokratas dėkoja už pažintį su Teaitetu ir Svetimšaliu, plg. *Plt.* 257a: „Sokratas – Teodorai, esu tau labai dėkingas už pažintį su Teaitetu⁸ ir svetimšaliu. *Teodoras* – Sokratai, būsi dar dėkingesnis, kai papasakos tau apie valstybininką ir filosofą.“

Savo ruožtu dialogai *Sofistas* ir *Valstybininkas* susiję dar glaudžiau. Juos vienija analogiškas dierezės metodas, pirminės paieškos krizė ir antrosios paieškos būtinybė: pirmajame svarstymas apie būtį ir nebūtį plėtojamas kaip riba tarp sofistų-žinių įgavėjo ir sofistų-atvaizduotojo, o antrajame tokiu pačiu būdu nagrinėjama skirtis tarp valstybininko-ganytojo ir valstybininko-audėjo. Taigi *Sofiste* atrasta skirtis atsikartoja *Valstybininko* svarstymuose, o tai kuria metodologinę analogiją. Pats *Sofistas* pradedamas kaip dramatinės *Teaiteto* situacijos tęsa, *Soph.* 214a: „κατὰ τὴν χθῆς ὁμολογίαν, ὃ Σώκρατες, ἤκομεν αὐτοὶ τε κοσμίως καὶ τόνδε τινὰ ξένον ἄγομεν, τὸ μὲν γένος ἐξ Ἑλέας, ἑταῖρον δὲ τῶν ἀμφὶ Παρμενίδην καὶ Ζήνωνα ἑταίρων, μάλα δὲ ἄνδρα φιλόσοφον.“ „Pagal vakarykštį mūsų susitarimą, Sokratai, kaip ir dera, patys atvykome ir atsivedėme šį kažkokį Svetimšalį, kilusį iš Elėjos, vieną iš Parmenido ir Zenono sekėjų, tikrą filosofą.“⁹ Sokrato vaidmuo pasyvus: pradžioje kalbasi su Teodoru, netrukus žodį perleidžia kitiems dialogo veikėjams – jaunajam matematikui Teaitetui ir svečiui iš Parmenido gimtinės Elėjos.

⁸ Teaitetas Atėnietis (gr. Θεαίτητος), graikų matematikas, Platono amžininkas (~417–369 m. pr. Kr.), matematiko Teodoro mokinys. Apie jo susidomėjimą iracionaliais dydžiais minima Euklido *Elementų* X knygoje. Vienas Platono dialogų pavadintas matematiko vardu, kartais įžvelgiama ir įtaka Platono penkių geometinių kūnų sistemai.

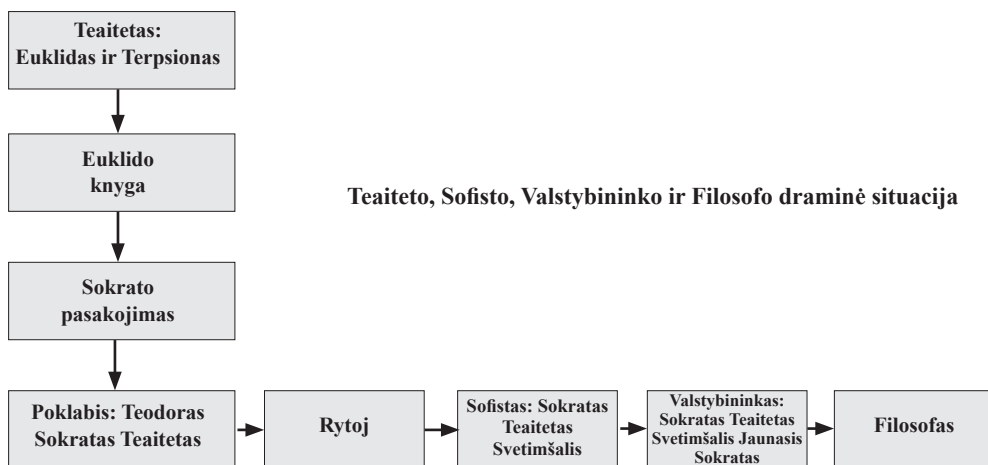
⁹ Versta autorės.

Dialogas *Valstybininkas* pradedamas kaip tęsinys *Teaiteto* pašnekėsio, peraugusio į *Sofiste* tęsiamą matematiko Teodoro (gr. Θεόδωρος) ir Sokrato (gr. Σωκράτης) pokalbį. Į pašnekėsį įsitraukia ir jį tęsia nežinomas svetimšalis (gr. Ξένος) ir Sokratas Jaunesnysis (gr. Νεώτερος Σωκράτης), pristatomas kaip Teaiteto pratybų bičiulis, kažkoks Sokrato Vyresniojo giminaitis ir bendravardis, Akademijos narys. Be to, šis Sokratas – Teodoro mokinys, ir ši mokinystės tema nuosekliai plėtojama dialoge: Sokratas perima Svetimšalio mokinio vaidmenį, kuris savo ruožtu tampa mokytoju ir „perima“ dialogų Sokrato vaidmenį. Tačiau toks vaidmenų paskirstymas dažnai verčia dvejoti dialogo patikimumu: ar iš tiesų galime kliautis, kad valstybininko paieškos – rimtas mėginimas, o ne mintinis eksperimentas ar smagus pokštas. Juk pats Sokratas nusišalino ir paliko klausimų aiškintis kitiems. Į tai mėgina atsakyti Christopheris J. Rowe¹⁰: Sokratui Vyresniajam dalyvauti pokalbiuose apie sofistą ar valstybininką gali būti keblu, nes pripažįstamas jo ir sofistų *elenchos* metodo panašumas (*Sph.* 230a–231b) ir tai, kad pats Sokratas yra tobulas valstybininkas (*Grg.* 521d–522a). O Svetimšalis, pasakojantis filosofinį dialogo mitą, Elėjos mokyklos, Parmenido ir Zenono mąstymo tęsėjas, pagal bendrą Platono dialogų kontekstą turėtų būti vertinamas kaip patikimas pokalbininkas¹¹.

Dialogo tekste dviejų Sokratų buvimas pabrėžiamas; plg. *Plt.* 257e–258e: „*Sokratas*: – Maža to, rodos tarp jūdviejų (Teaiteto ir Sokrato Jaunesniojo) ir manęs esama kažkokios giminystės. Juk sakai, kad

¹⁰ Christopher J. Rowe, *Plato's Statesman*, Indianapolis: Hackett Publishing Co., 2005, 10.

¹¹ *Ibid.*, 11.

1 pav.

vienas iš veido atrodo panašus į mane, o kito toks pats vardas ir kreipinys į jį rodo tarp mūsų esant kažkokią giminystę. Juk visada trokštama atpažinti giminaičius iš kalbų. Mat vakar pats buvau susirėmęs žodžiais su Teaitetu ir dabar jau esu išklauses jo atsaką, o Sokrato apie tai – ne. Reikia atsižvelgti ir į šitai. Tuomet vėliau teatsakys man, o dabar – tau.“ Šitaip iš pokalbio pasitraukus vyresniajam Sokratui dar kartą patvirtinama – *Teaiteto* pokalbis vyksta pirmąją dieną, o *Sofisto* ir *Valstybininko* – antrą, tą pačią dieną, vienas jų seka antrą, ir pagal loginį tęstinumą trečiasis tos dienos pokalbis turėjęs būti nesamas *Filosofas* (1 pav.). Tad filosofinis *Valstybininko* mitas, esantis centrinėje dialogo dalyje, turėjęs atsidurti ir centrinėje antrosios dienos pokalbių dalyje, tapti tarsi visų trijų dialogų kertine ašimi.

Valstybininkas, kaip būdinga daugeliui Platono dialogų, įterpiamas į rėminę kompoziciją: pradedama tuo, prie ko sugrįžtama ir pabaigoje; pradžioje (*Plt.* 257a) Teodoras sako: „Τάχα δέ [γε], ὃ Σώκρατες, ὀφειλήσεις ταύτης τριπλασίαν· ἐπειδὴν

τόν τε πολιτικὸν ἀπεργάσωνταί σοι καὶ τὸν φιλόσοφον“¹², o pabaigoje (311c) Sokratas pareiškia: „Κάλλιστα αὖ τὸν βασιλικὸν ἀπετέλεσας ἄνδρα ἡμῖν, ὃ ξένε, καὶ τὸν πολιτικόν“¹³; per kompoziciją išryškina- mas centrinis dialogo klausimas: kas yra valstybininkas, geriausias valstybės valdytojas. Svetimšalis mėgina apibrėžti valstybininką ir įvesti skirtį ir priešpriešą tarp jo, sofisto ir filosofo, taip pat atskleisti politinę galią, valstybininkystę, kaip tam tikrą žinojimo rūšį (gr. γῶσις), įgalinančio teisėtai, teisingai ir gerai valdyti valstybę siekiant bendros piliečių gerovės. O siekiant to pasitelkiamas dierezės metodas, visus tris dialogus vienijantis metodologinis aspektas – išplėtotas skirstymo (*dieresis*) metodas, kurio loginę klaidą mūsų aptariamame dialoge išryškina ir suteikia prielaidą išspręsti būtent filosofinis *Valstybininko* mitas.

¹² „Sokratai, greitai triskart tiek būsi dėkingas, kai tau papasakos apie valstybininką ir filosofą.“

¹³ „Svetimšali, kuo gražiausiai pabaigai pasakojimą apie karalių ir valstybininką“.

Dierezės metodas

Filosofinis mitas atsiranda kaip mėginimas išeiti iš apibrėžties aporijos. Tačiau atsiranda visų pirma ne kaip kosmogoninis pasakojimas apie pasaulio prigimtį ir visybę, bet kaip politinis pasakojimas, kitokios sąrangos pasakojimas apie valstybę, atkartojantis kitose dialogo vietose išskylančias temas ir tampantis integralia ir būtina dialogo dalimi. Tai patvirtintų ir Setho Benardeto įžvalga: ganytojas galiausiai nužudo ir suvalgo savo globojamą avį, o tai nedera su valstybininko apibrėžtimi¹⁴. Valstybininko apibrėžtis mėginama išvesti taikant išplėtotą dierezę, o tai skatino ne vieno tyrėjo įtarumą¹⁵: ar nebus *Valstybininkas* smagios dialektikos pratybos, pajvairintos neįtikimu mitu, galbūt dialoge apskritai nėra keliamas tikslas atrasti patikimos valstybininko apibrėžties. Tad, anot įtariųjų, nieko tikro iš dialogo apie valstybininką ar tinkamą valstybės valdymą ir nesužinome. Įtarumą patvirtina ir pačiame dialoge užklausias metodo tikslingumas (*Plt.* 285d–286a): „*Svetimšalis*. O kaip dabar dėl mūsų valstybininko paieškų? Ar klausimas iškeltas labiau dėl paties klausimo, ar tam, kad taptume imlesni dialektikai visa ko atžvilgiu? *Sokratas Jaunesnysis*. Juk aišku, kad dėl visa ko. *Svetimšalis*. Bet juk niekas, turintis sveikos nuovokos, nepanorėtų sekti kalbos apie audimą dėl paties audimo. [...] didžiausi ir kilniausi dalykai neturi jokio atvaizdo, suvokiamo žmonėms, kurių, norėdamas patenkinti ieškančio sielą, parodytų ir, pritaikęs vieną iš pojūčių, tinkamai ją pripildytų. Dėl to jis turi stengtis, kad pajęgtų pateikti ir suvokti

¹⁴ Benardete, 2006, III 107.

¹⁵ Plg. Stanley Rosen, „Plato’s Myth of the Reversed Cosmos“, in: *The Review of Metaphysics* 33 (1), 1979, 66–67.

kiekvieno dalyko pagrindą; juk gražiausias ir didžiausias bekūnius dalykus aiškiai parodo vien kalba ir niekas kitas, ir dėl jų juk dabar apie visa tai kalbame.“ Taigi čia atskleidžiama – kalba apie valstybininką skirta ne vien tik jo paieškai, bet ir metodo demonstracijai, dialektikos mokymui.

Grynai dialektinių pratybų pozicijai prieštarauja Rowe¹⁶. Jis teigia, kad nors Platonas dažnai šaiposi iš savo paties procedūrų ir metodų, argumentą supina su ironija, tačiau nereikia nuvertinti skirstymo metodo *Valstybininke*. Galbūt dialoge metodas pernelyg atidengiamas ir išryškinaamas, netgi atsiranda ironiškas nuotolis, bet tokia metodo parodija, pasak Rowe, yra geras paties metodo mokymo būdas. Veikiausiai dialoge įspėjama: *Valstybininkas* nėra dialogas *vien* apie valstybininką, apie kurį atskleidžiamos vertos dėmesio įžvalgos, *vien* politinis veikalas, bet veikalas, kartu mokantis diezerės metodo, mokymo pratybos, atskleidžiančios vidinę metodo sąrangą ir veikimą. Tad, anot Rowe, paskutinis čia juokiasi veikiausiai Platonas, atidengiantis ir parodijuojantis tiek savo metodą, tiek mėginimą demaskuoti *vien tik* dialektines pratybas.¹⁷ Kitais žodžiais tariant, metodas čia pasitelktas metodiniais tikslais, kaip paties metodo mokomoji priemonė.

Be to, poziciją sutvirtintų ir tai, kad terminas πολιτικός¹⁸, kurį į lietuvių kalbą

¹⁶ Rowe, 2005, 3–4.

¹⁷ Plg. Stephen R. L. Clark, „Herds of free bipeds“, in: *The Political Animal: Biology, Ethics and Politics*, London and New York: Routledge, 1999, 134–138.

¹⁸ Gr. Πολιτικός. 2011 m. šis dialogas buvo išverstas į lietuvių kalbą ir kartu su įvadinio straipsniu ir komentaru apgintas kaip Ramintos Vazgėlaitės bakauro darbas Vilniaus universiteto Klasikinės filologijos katedroje. Tiesa, vertėja ir straipsnio autorė iš pradžių buvo pasirinkusi dialogo pavadinimo vertimą *Politikas*, tačiau vėliau jis pakeistas ir straipsnyje vadina-

verčiame kaip „valstybininkas“ Platono laikų graikų kalboje nėra tuometės bendrinės kalbos žodis¹⁹. Maža to, panašu, kad jis kaip valstybės valdytojo apibrėžimas išrandamas paties Platono. Hansenas²⁰ atranda, kad graikų kalboje būta nemažai atitikčių politikui, kaip veikiančiojo viešojoje sferoje ir darančio įtaką valstybiniams procesams: tai ir *retorius* (gr. ῥήτωρ), ir *politikuo* (gr. πολιτευόμενος), ir *tarėjas* (gr. σύμβουλος); valstybės lyderiai – tai *retoriai* ir *strategai* (gr. ῥήτορες καὶ στρατηγοί), arba tiesiog retoriai (gr. ῥήτορες). O štai πολιτικός dar kartą graikų raštijoje atsiranda tik po Platono mirties, ir net ne filosofiniame diskurse – tai politikos veikėjo ir oratoriaus Aischino veikalas *Apie pasiuntinybę* (gr. Περὶ τῆς παραπρεσβείας), kur (Aeschin. II 184) vėl iškyla minėtas terminas.

Išsklaidžius kraštutinės diarezės demaskavimo grėsmę, verta pereiti prie filosofinio mito ir idealaus valstybės valdytojo paieškų.

Ypatinga *Valstybininko* mito sąranga

Abi diereze grįstas dalis sujungiantis aptariamas mitas užima ypatingą vietą Platono tekstų korpusė. Baigęs pasakojimą Svetimšalis išsitaria (*Plt.* 274e–275a): „Klausėme apie karalių ir valstybininką, kilusius iš dabartinio pasaulio sukimosi ir tapsmo, bet kalbėjome apie priešingo apsisukimo žmonių bendruomenės ganytoją,

apie dievą vietoj mirtingojo; buvome labai suklaidinti šios kalbos. Kadangi rodėme jį kaip visos valstybės valdovą, bet nepaaiškinome, kaip jis valdė, taigi nors pasakyta teisingai, tačiau ne visai aiškiai, tad padarėme mažesnę klaidą už pirmą.“ Tuomet pereinama prie antrojo mėginimo apibrėžti – diarezės būdu atskirti valstybininką kaip vieningo valstybės audinio audėją, į bendrą vienį suaudžiantį skirtingų prigimčių valstybės gyventojus, „tiek šiurkštaus charakterio, kaip audinio apmatai, tiek ir švelnaus, kaip ataudai.“

Ryški mito skirtis nuo *Faidro*, *Faidono*, *Gorgijo* ar *Valstybės* filosofinių Platono mitų, turinčių aiškų naratyvą ar galinčių atlikti simbolio, analogijos vaidmenį²¹. *Valstybininko* mitas panašesnis į „didaktinį“ ir „istorinį“ *Protagoro* pasakojimą apie pirmąsias bendruomenės būvį, jos moralines nuostatas ir dievų suteiktus įstatymus. Taip pat į *Istatymų* IV knygos pasakojimą (*Leg.* IV 713c–714b) apie laipsnišką naujos bendruomenės susidarymą ir jos iškilimą. Siejasi jis ir su *Valstybės* Ero mitu: abiejuose vaizduojama kosmogoninė situacija, tik pirmajame – besikuriantis pasaulis, antrajame – įžengimas į pomirtinį pasaulį ir sandūra su Anankės verpste. Bet aptariant *Valstybininko* mito kitoniškumą, verta atsižvelgti į Jacobo Kleino įžvalgą: kiekvieną Platono dialogą dera suvokti kaip daugiausia imanentišką, uždarą tekstą, nepriklausomą nuo kitų dialogų²², tad

mas *Valstybininku*. Žodžio valstybininkas pasirinkimas motyvuotas tuo, kad politikas savo pernelyg didele kultūrine ir visuomenine konotacija užtemdo tai, apie ką kalbama dialoge – apie valstybininką kaip politinio audinio sujungėją.

¹⁹ Tai pastebį jau minėtas Clarkas, plg. Clark, 1999, 1.

²⁰ M. H. Hansen, „The Athenian ‘politician’“, *Greek, Roman and Byzantine Studies* 24, 1983, 33–55.

²¹ Plg. Luco Brissono Platono mitų tyrimą ir žodžio *mythos* reikšmių dialogų kontekste apžvalgą, in: Luc Brisson, *Plato the Myth Maker* [*Platon, les mots et les mythes*], translated, edited, and with an introduction by Gerard Naddaf, Chicago: University of Chicago Press, 1998, 141ff.

²² Jacob Klein, *Plato's trilogy: Theaetetus, the Sophist, and the Statesman*, London and Chicago: The University of Chicago Press, 1979, 2.

nors sąsajų paieška galima, dera iširti kiekvieno mito vaidmenį konkrečiau dialogo tekste ir nesivaikyti bevaisio tapatumo siekio.

Valstybininko mitas neturi nei veikiančiųjų, nei išsamaus vietos ar laiko aprašymo, ryškių detalių, gyventojų aprašymo, atskirų veikėjų išskyrimo ir detalizavimo. Neaprašomi ir neindividualizuojami nei daimonai, nei pirmieji valstybės valdovai. Mito pasakojamas pasaulio ir valstybės sukūrimas galėtų vykti bet kur ir bet kada. Pasakojimo stilistika, kalbos schemiškumu ir taupumu mitas primena visai kitokios sąrangos tekstus, tokius kaip Hesiodo *Teogonija* ar Senojo Testamento *Pražios knyga*, abu jie pasakoja jei ne apie *tikrovę*, tai bent jau mėgina nušviesti tiesą apie pasaulį ir mus pačius. Panašų tiesosakos siekį, įžvelgiamą ne viename Luco Brissono darbe, gali turėti ir šis Platono mitas.

Platono dialogo dialektiniu samprotavimu grįstas stilius kontrastuoja su sodriomis draminiu atžvilgiu Platono dialogų pradžiomis ir pabaigomis, taip pat ryškiais filosofiniais mitais. Tokia įtampa daugeliu aspektų artima vokiečių literatūrologo Ericho Auerbacho įžvelgtai stilių skirčiai: ypatinga tokio teksto kaip filosofinis Platono mitas vienovė kuriama per pasakojimo glaustumą ir kalbos schemiškumą: „visuma, su didžiausia ir nenutrūkstama įtampa nukreipta į tam tikrą tikslą, todėl kur kas vieningesnė, lieka mįslingu ir tamsiu giluminiu planu (fonu).“²³ Visumos vienovę kuria įtampa, nurodanti į „mįslingą ir tamsų giluminį planą“. Auerbachas nurodo ir kalbos schemiškumą, nutylėjimų tekste svarbą, mat detalių gausa „apkeri mus [...]”,

kad ir mes pradėdame gyventi jų gyvenimo tikrovėje“. O „tamsieji“ pasakojimai „nėra vien papasakota *tikrovė*“, jų „tikslas pirmiausiai ne *tikrovė*, [...], bet tiesa“²⁴. Taigi jei skaitydami detalių, ryškių vaizdų pilną tekstą, pasak Auerbacho, rizikuotume užmiršti *tikrovę*, „tamsiojo“ teksto, *Valstybininko* mito tikslas gali būti tiesos ir teksto pasaulio jungtis, susilieėjimas, keičiantis juos abu. Tamsiojo teksto atveju „*tikrovė*“ ne sukuriama šalia *tikrovės*, bet įeinama į vienintelę dabartį per mito teksto akytumą, per tamsią antraplanę gelmę. Kuo retesnis pasakojimo prasmų tinklas, tuo jis greičiau tampa neatsiejama filosofinio diskurso dalimi, ir (sekant Auerbachu), kuo jis retesnis – tuo paveikesnis. Dialektinio kalbėjimo aiškumas, susidūręs su jam neįveikiamais klausimais, kuria miglotumą, o miglotas mitas nuskaidrina ir atskleidžia tiesioginiam mąstymui sunkiai prieinamus klausimus.

Taigi tokia korėtame ir akytame *Valstybininko* mite einama „vidurio keliu“: pasaulio kaip gyvos ir protingos būtybės sukūrimas ir valstybės įsteigimas nepatikimas nei dievui ar demiurgui, nei žmogui – valstybininkui, karaliui ar filosofui. Pasaulio ir jame sukurtos valstybės valdymas keliauja tokiu keliu: demiurgas–daimonai kaip atskirų sričių valdytojai–valstybininkas kaip valstybės audinio audėjas. Ši kelių pakopų dievybių sistema primena aptinkamą dialoge *Timajas* (*Ti.* 29e–47e), kur demiurgas dalį valdymo patiki žemesnėms riboto veikimo dievybėms. Pamatinis teiginiu tampa tezė, esą pradžioje (*Plt.* 269c) „aukso amžiaus“ pasaulis valdytas ir suktas ratu paties dievo²⁵. Įvykus krypties pokyčiui ir

²³ Erich Auerbach, *Mimesis: tikrovės vaizdavimas Vakarų pasaulio literatūroje*, vertė A. Gailius, Vilnius: Baltos lankos, 2003, 17.

²⁴ Auerbach, 2003, 18–20.

²⁵ αὐτὸς ὁ θεὸς συμποδηγεῖ πορευόμενον καὶ συγκυκλεῖ.

pasitraukus vienvaldžiam dievui atsiranda materijos ir regimojo pasaulio netobulumas ir nepakankamumas, skyla dieviškasis ir žmogiškasis pradai, amžinumas ir laikinumas, protu suvokiamas idėjų pasaulis ir akimis regimas daiktų ir žmogiškųjų būtybių pasaulis. Pradinis tobulas būvis pakinta pasitraukus dieviškam ganytojui ir viską patikėjęs sauvališkai raidai.

Valstybininko mitas įterpiamas „tarsi žaidimas“ (*Plt.* 268d: *Σχεδὸν παιδιὰν ἐγκερασσάμενους*), liepiama klausyti: „Tuomet labai gerai įsidėmėk mano pasakojimą, kaip tai daro vaikai; juk dar visai neseniai lioveisi žaisti.“ Be to, visai greita sakoma 268b: „Tuomet dar žaidimu ir muzika niekas kitas [nei ganytojas] negali labiau padrąsinti ar apžavėdamas nuraminti muzikos instrumentais ar vien balsu sukurdamas savo kaimenei geriausią muziką.“ Vis dėlto *παιδιά* gali reikšti ne vien „žaidimą“, bet ir „auklėjimą“, todėl minėtas *Σχεδὸν παιδιὰν ἐγκερασσάμενους* gali reikšti „dabar per filosofinį mitą „žaisdami“ mes lavinsime savo supratimą apie valstybininką ir valstybininkystę“. Tad čia, kaip ir dierezės metodo atveju, panašu, kad paskutinis juokiasi pats Platonas: pasakojimas nėra skirtas vaikams, nors tokiu rizikuoja būti palaikyti, nėra ir graikų mitologijos parafrazė. Žaidimo elementas įvedamas kaip galima dalinio mito nepakankamumo visiškai išspresti valstybininkystės problemą apologija ar įspėjimas, kad mitas – tai ne toks argumentas, kurio galėtų laukti dialogo skaitytojas²⁶. Be to, šitaip per *paidia* kaip žaidimą ar auklėjimą tęsiama jau minėta mokinystės tema: Svetimšalis pasirodo kaip Elėjos tradicijos tęsėjas ir mokinys, puikiai išmanantis dialektiką, perima žodį iš Sokrato Vyresniojo ir imasi mokyti ir auklėti valstybininkystės

paieškose Teodoro mokinį Sokratą Jaunesnijį, kuris tampa vertu Svetimšalio mokiniumi; plg. *Plt.* 277 a–b: „*Sokratas Jaunesnysis*: Svetimšali, greičiausiai valstybininko paieškos jau baigtos. *Svetimšalis*: Būtų gerai, Sokratai. Tačiau taip turi atrodyti ne vien tau, bet ir man drauge su tavim“, taip pat *Plt.* 286a–c.

Įeinama į mitą su keliais „paklydimais“: Sokratas Jaunesnysis pamano (*Plt.* 268d), kad „ginčas apie Atrėją ir Tiestą“ nurodo į pasakojimą apie aukso aviną. Tačiau Svetimšaliui svarbiau priminti pasakojime minimą pasaulio krypties pokytį, ne siužetą. Pats pasakojimas yra toks: Hermis, atkeršijęs Pelopo palikuonims už sūnaus Mirtilo, padėjusio Atrėjo tėvui Pelopui siekti Hipodamėjos rankos, žūtį. Viena Atrėjo avių pagimdžiusi auksavilnį avinėlį. Atrėjas palaikęs tai sėkmės ženklu, tačiau tuo sudvejojo kiti; todėl jis pasižadėjo parodyti stebuklą ir taip įrodyti dievų palankumą. Atrėjo brolis Tiestas įtikinęs brolio žmoną Aeropę atiduoti jam aukso avinėlį. Tačiau Dzeusas, išgelbėjęs Atrėją iš bėdos, privertęs saulės ir Plejadžių žvaigždyną judėti priešinga kryptimi²⁷. Taigi išaiškinus supratimo klaidą mitologinė jungtis nutraukiama ir pradėdamas naujas, trečiasis šioje trumpoje teksto atkarpoje, pasakojimas apie pasaulio krypties pokytį. Tai mėginimas per kitos sąrangos tekstą nušviesti politinės meistrystės, arba valstybininkystės, esmę.

Mito struktūra

Nemažai tyrėjų mitą linkę skirti į dvi pakopas: esą pirmiausia eksplicitiškai nušviečiamas Krono amžius, arba tobulas būvis, o tada pereinama prie ydingo Dzeuso amžiaus. Tokios pozicijos laikosi Dorteris²⁸,

²⁷ Ši mito versija aprašoma Euripido *Oresto* choro partijoje (Eur. *Or.* 988–1006).

²⁸ Dorter, 1994, 192–196.

²⁶ Rowe, 2005, 11.

Kleinas²⁹, Benardete³⁰. Tačiau pritarian-
tys šiai nuomonei neatsižvelgia į tai, kad
tekste ne kartą užsimenama apie ciklišką,
„kroniškojo“ ir „dzeusiškojo“ amžių kai-
tą. Kiek kitokio požiūrio laikosi Rowe³¹,
teigiantis, kad mite eksplacitiškai vis karto-
jama: pasaulis vienu metu būna valdomas
kūrėjo dievo, kitu metu jis nusišalina. Tai
jau bylotų apie amžių cikliškumą ir pa-
grįstų šią poziciją. Be to, trumpas atvirkš-
tinės raidos laikotarpis nepriskiriamas nė
vienam minėtųjų. Jis laikomas atskiru ir
savarankišku pereinamuoju laikotarpiu.
Šis požiūris atrodo nuosekliausias. Jį pa-
mėginsime pabrėžti per mito, kurį sudaro
aštuonios stambiausios dalys, sąrangos iš-
syškinimą:

I. (*Plt.* 268e–269c). Trys pagrindinės
temos: a) saulės ir žvaigždžių judėjimo po-
kytis dėl Atrėjo ir Tiesto ginčo; b) Krono
valdymo laikai; c) pirminė žmonijos būk-
lė – iš žemės gimusiųjų karta. Visos temos
aiškinamos per tą patį nutikimą – pasaulio
krypties pokytį.

II. (*Plt.* 269–270b). Dviejų pasikarto-
jančių skirtingų pasaulio judėjimo būdų iš-
skyrimas: dabartinės ir priešingos kryptių.
Kartais pasaulis vedamas dievo, kartais
turi judėti pats dėl savo fizinio pavidalo,
materijos netobulumo.

III. (*Plt.* 270b–271c). Aptariami dėl
krypties pokyčio kylantys dideli žmonių
ir kitų gyvų būtybių sunaikinimai bei prie-
šingos linkmės jų raida – nuo senatvės į
jaunystę. Naujų būtybių atsiradimas iš mi-
rusiųjų, buvusių po žeme. Tai gimusieji iš
žemės. Be to, vienas iš svarbiausių šios da-
lies pasažų – užuomina apie kitos paskir-
ties ir likimo žmonės, *Plt.* 271b–c „Toks

yra jų pavadinimas ir šis pasakojimas, iš-
skyrus *tuos iš jų, kuriems dievas paskyrė
kitą likimą.*“ Labai gali būti, ypač prisimi-
nus *Valstybės VII* knygos olos analogiją,
kad čia kalbama apie kito likimo – filosofų
ar valstybininkų – likimą, už jų kitonišku-
mą atsakomybę perleidžiant demiurgui.

IV. (*Plt.* 271c–272d). Aptariamas iki
pokyčių buvęs ir būsiantis Krono valdymo
laikas: pasaulis valdomas dievo ir suka-
si drauge su juo. Iš žemės gimę įprastos
raidos žmonės nepažįsta rūpesčio, neturi
valstybinės santvarkos, valstybininkystės
ir valstybininkų, gyvena tarsi šeima, da-
lijasi bendrais vaikais ir žmonėmis, visus
reikiamus dalykus gaudami iš gamtos.
Nėra aprangos ar pastogės stygio, žmonės
tarsi kaimenė valdomi valdovo-ganytojo
dievo.

V. (*Plt.* 272d–273a). Išsekus sielų tarsi
sėklų atgimimų žemėje skaičiui, dievas pa-
leidžia pasaulį tarsi vairininkas laivo svirtį
ir pasitraukia į apžvalgos postą. Žemesnės
dievybės taip pat apleidžia savo prižiūri-
mas pasaulio sritis. Tuomet pats pasaulis
persikreipia, traukiama beribio geismo, ir
sukelia savyje žemės drebėjimus ir sugriov-
vimus.

VI. (*Plt.* 273a–d). Suirutei nurimus
pasaulio judėjimas grįžta į įprastą tvarką,
pats save ir dalykus savyje valdo. Pra-
džioje viskas sklandu, nes dar likusi dievo
įvesta tvarka, tačiau įsigalėjus užmarščiai
vėl kyla suirutės pavojus.

VII. (*Plt.* 273d–e). Pamatęs tai, dievas
tarsi vairininkas grįžta į savo postą ir dar
kartą viską sutvarko ir pasitraukia.

VIII. (*Plt.* 273e–274e). Laikas rasti
filosofui ar valstybininkui. Žmogaus rai-
da tampa įprasta, kiekviena gyvybės for-
ma atsako už save ir gimsta viena iš kitos.
Tuo metu žmonės išrinka begalę nelaimių
ir sunkumų. Dar nemokėdami apsiginti jie

²⁹ Klein, 1979, 157–159.

³⁰ Benardete, 2006, IIII 98.

³¹ Rowe, 2005, 11–13.

tampa lengvai prieinamu grobiu žvėrimis³², iki pasigaileję tradiciniai graikų dievai Atėnė, Hefaistas ir Prometėjas, mite paminiti pirmą kartą, dovanoja meistrystes. Piliетinių bendruomenių kūrimasis ir raida, kokybiškai naujų valdovų, nebe ganytojų, iškilimas iš savų tarpo, kuriems nebetinkamas ganytojo apibrėžimas.

Pirmojo laikotarpio gimimas iš žemės, o ne vieniems iš kitų, tarsi nurodo tobulesnę, „dieviškesnę“ kilmę, be žmogiško netobulumo, artimesnį santykį su provaizdžiu. Vėlesnis atsiradimo būdas vieniems iš kitų – tai atspindžio atspindys, dėl kurio kiekviena nauja karta esą vis labiau tolstą nuo pirmapradžio tobulumo ir „įsimaterina“. Taigi tobulame „aukso amžiaus“ pasaulyje įmanomas dieviškas ganytojas, valdantis kaip vienvaldis karalius. Tačiau pokyčio, netobulos materijos pasaulyje reikia naujo valdovo³³, kurio paieškos – visos likusios dialogo dalies uždavinys. Ieškoma nebe dievo ar karaliaus, nebe ganytojo, o valstybininko kaip audėjo³⁴.

Dievas, kuriantis ir valdantis pasaulį, netapatinamas nei su daimonais, žemesnėmis dievybėmis, nei su Olimpo dievais. Tai pažymi ir Kennethas Dorteris³⁵. Tradiciniai polio dievai Atėnė, Hefaistas ir Prometėjas minimi tik pokyčio pasaulyje

drauge su kultūros ir politinės santvarkos įsteigimu valstybėje. Ir, kitaip nei pasakojimo apie Atrėją atveju, pasaulio sukančiuoju tampa ne Dzeusas ar Kronas, o būtent šis, gerokai platesnei apibrėžčiai priklausantis bevardis dievas. Toliau Dzeuso ir Krono vardai vartojami pusiau metaforiškai: kroniškuoju amžiumi tampa dievo valdžioje esantis amžius, o dzeusiškuoju – „autonomiškasis“ amžius. Tikrasis dievas kaip laivo vairininkas (*Plt.* 272e) pasitraukia į apžvalgos bokštelį ir palieka vairą tik laikinai, bet niekada nepalieka laivo. Tad nei Dzeusas, nei Kronas, kuriems priskirtas tik tam tikras laikotarpis ir ribotas veikimo laukas, pagal *Valstybininko* mito logiką negali būti vieningu visavaldžiu dievu. Taip paliekamas atviras laukas interpretacijai: tradiciniai graikų dievai greta polio įstatymo tampa būtina valstybės dalimi, valstybės audinio apibrėžtimi. Jie įstatyminiu ir religiniu pagrindu formuoja žmonių bendruomenės rėmus. Būtent tokiuose rėmuose pokyčio pasaulyje turi veikti valstybininkas audėjas, įimdamas įstatyminę ir paprotinę teisę, o prireikus ir abi jas patobulindamas, pataisdamas ir pritaikdamas vaisingam valstybinio audinio gyvavimui. Tad mitologija, kaip pažymi Sethas Benardete³⁶, dialoge tampa pavaldžia valstybininkystei kaip mokslui, kuriuo grindžiamas valstybės valdymas. Bandant apibrėžti valstybininką kaip valstybės valdovą, šis žinojimas laikomas meistryste, seikėjančia ir išmatuojančia visas likusias (*Plt.* 304d), tarp jų ir įtikinimą kaip vieną valstybininkystės sričių. Į įtikinimo sritį patenka mitologija, tampanti dar vienu valstybės valdymo įrankiu; plg. *Plt.* 304c–d: „*Svetimšalis*. Tuomet kokiam žinojimui suteiksime galią įtikinti

³² Plg. *Plt.* 322b: „ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θεῶν διὰ τὸ πανταχῆ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφὴν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θεῶν πόλεμον ἐνδεής“.

³³ Benardete atranda dar vieną įdomų aspektą: pokyčio pasaulyje vienvaldžio dievo valdymui veikiausiai priešintūsi pati netobula materija; plg. Benardete, 2006, III, 97.

³⁴ Benardete įžvelgia, kad panaši skirtis pasitelkta ir dialoge *Sofistas*, kur sofistas–medžiotojas atskiriamas nuo sofisto–pamėgdžiotojo. Plg. Benardete, 2006, III, 95.

³⁵ Dorter, 1994, 193.

³⁶ Benardete, 2006, III, 95.

daugumą ir minią, ne mokant, o pasakojant mitus? *Sokratas Jaunesnysis*. Žinoma, manau, kad turime suteikti tai iškalbai.“

Kennethas Dorteris pažymi³⁷: nors iš pradžių atrodo, kad Krono amžiaus žmonės yra laimingesni nei Dzeuso, tačiau taip nėra. Jie gyveno ikivalstybinėje būklėje, savo nerūpestingos būties nepanaudojo filosofijos ir išminties siekiui. Tik tokiu atveju jų laimė būtų buvusi didesnė. Tačiau jie savo pranašumą naudojo vien malonumo siekiui – pasitenkinti maistu, gėrimu, pasakoti gražius pasakojimus. O tai reiškia, kad jie gyveno pertekliaus būklėje, arba tai, kas *Valstybėje* prilyginta kiaulių valstybei (*Resp.* 369b–372e). Tad Dzeuso valdomo netobulo pasaulio gyventojams būtent dėl netobulumo ir stygiaus būtina siekti, geisti arba mylėti. O vienas iš geidžiamų dalykų gali tapti išminties meilė, arba filosofija. Tad pasaulio netobulumas čia tampa filosofijos prielaida.

Baigiant šio aspekto aptarimą verta apibrėžti išskirtus pagrindinius laikotarpių bruožus:

<i>Krono amžius</i>	<i>Dzeuso amžius</i>
Pasaulis sukamas dievo ir sukasi drauge su juo	Pats besisukantis pasaulis
Pirmapradė būklė	Dabartinė būklė
Valdovas Ganytojas	Valdovas audėjas
Karalius	Valstybininkas
Vieno valdytojo valdymas	Įstatymo valdymas ir valstybininkas
Ikivalstybinis būvis	Valstybinis būvis
Būklė, artima idėjų pasaulio tobulumui	Materijos paveiktas netobulas pasaulis
Visa ko pakankamumas	Stygusis ir iš jo kylantis geismas

³⁷ Dorter, 1994, 195.

Įtampa tarp tiesosakos ir fikcijos

Valstybininkas, kaip ir daugelis kitų Platono tekstų, pasižymi tarytum dviem režimais, registrais – dialektiniu ir vaizdiniu, metaforiniu. Antruoju veikia mūsų aptariamasis *Valstybininko* mitas, organiškai įsuktas į dialogą. Mitas tampa dialogo ašimi ir pagrindžia skirstymo metodą, atskleidamasvaldovo kaip ganytojo negalimumą. Jo veikimas grįstas būtent vaizdine paveika, o ne loginiu pagrįstumu, kai einama tiesos kaip logiškai išprotautos baigties link. *Valstybininko* mitas tiesą veikia atskleidamas, staiga atveria. Tad mitas organiškai įaudžiamas į filosofinį dialogo audinį ir tampa būtina jo dalimi ir sąlyga.

Tokią literatūros (mito) ir filosofijos sąaugą Platono tekste analizuoti gali padėti prancūzų filosofo Jacques Derrida įžvalgos³⁸. Platoniškas mitas, priklausantis veikiau literatūrinio diskurso sričiai, patiria demaskacijos grėsmę. Jis gali būti „nurašytas“ kaip fikcinis, jo teiginiai, dėstoma kritika, samprotavimai pervesti į fikcijos plotmę. Tad filosofinis Platono mitas greta galimybės atskleisti tiesą, taip pat tampa erdve demaskacijai, tikėtinumo kriterijui įvesti: filosofinio teksto teiginys pretenduoja nurodyti tiesą, o literatūroje nebekalbama apie būtinybę atitikti istorinį faktą, atskleisti autoriaus siekius, būti „patikimai“. Literatūra ir filosofinis mitas kaip jos dalis – tai institucija, kurioje iš principo leidžiama kvestionuoti ar bent jau suspenduoti visą instituciją. Literatūra tampa protėjiškos³⁹, nuolatinio kismo formos re-

³⁸ Plačiau apie tai žr. straipsnyje „Ta keista institucija, vadinama literatūra“, Jacques‘ą Derrida kalbina Derekas Attridge‘as, in: *Baltos lankos*, Nr. 33, 86–128.

³⁹ Protėjas (gr. Πρωτεύς) *Odisėjoje* – protingas ir gebas keisti pavidalą jūrų senis, Nilo deltos ruonių piemuo (*Od.* IV 412). Menelajas, grįždamas iš Trojos karo iš Protėjo dukters sužinojo, esą jei jis sugaus tėvą,

alizacija: tai keista institucija, institucinė ir kartu laukinė vieta, leidžianti *sakyti viską visais* pavidalais, *fiktyvi* institucija. Bet mito teiginiai patiria grėsmę būti suspenduoti kaip fikciniai teiginiai. Dargi mitas gali peraugti savo ribas ir „neutralizuoti“ filosofinį diskursą, filosofinius teiginius, logika grįstus Platono tekstų argumentus paversti neveiksniais.

sužinos, kurį iš dievų įžeidė ir todėl negali grįžti namo. Menelajui pavyko jį sučiupti, ir nors Protėjas virto tai liūtu, tai gyvate, leopardu, kiaule, vandeniu, medžiu, jį išlaikė. Tuomet Protėjas atskleidęs tiesą.

Tad *Valstybininko* tekste per centrinį mitą išaiškėja visų pirma fikcijos grėsmė, kai visas filosofinis dialogo diskursas gali būti nurašytas kaip nepatikimas, kaip mintinis žaidimas, galintis sakyti tiesą, bet neprivalantis to daryti. Tačiau būtent per filosofinį mitą įveikiama loginio mąstymo aporija, nuosekliai pereinama nuo vienos apibrėžties – *valstybininko kaip ganytojo* – prie antrosios – *valstybininko kaip audėjo* – ir jis paradoksaliai tampa erdve atskleisti tiesą ir leisti tolesnę valstybininko paiešką dialoge.

VALSTYBININKO MITAS

Ξένος. Πάλιν τοίνυν ἐξ ἄλλης ἀρχῆς δεῖ καθ' ἑτέραν ὁδὸν πορευθῆναι τινα.

Νεώτερος Σωκράτης. Ποίαν δῆ;

Ξένος. Σχεδὸν παιδιᾶν ἐγκερασαμένους· συχῶ γὰρ μέρει δεῖ μεγάλου μύθου προσχρήσασθαι, καὶ τὸ λοιπὸν δῆ, καθάπερ [268e] ἐν τοῖς πρόσθεν, μέρος αἰεὶ μέρους ἀφαιρουμένους ἐπ' ἄκρον ἀφικνεῖσθαι τὸ ζητούμενον. οὐκοῦν χρή;

Νεώτερος Σωκράτης. Πάνυ μὲν οὖν.

Ξένος. Ἀλλὰ δὴ τῷ μύθῳ μου πάνυ πρόσεχε τὸν νοῦν, καθάπερ οἱ παῖδες· πάντως οὐ πολλὰ ἐκφεύγεις παιδιᾶς ἔτη.

Νεώτερος Σωκράτης. Λέγοις ἄν.

Ξένος. Ἦν τοίνυν καὶ ἔτι ἔσται τῶν πάλαι λεχθέντων πολλά τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τὴν Ἀτρέως τε καὶ Θυέστου λεχθεῖσαν ἔριν φάσμα. ἀκήκοας γὰρ που καὶ ἀπομνημονεύεις ὁ φασι γενέσθαι τότε.

Νεώτερος Σωκράτης. Τὸ περὶ τῆς χρουστῆς ἀρνὸς ἴσως σημεῖον φράζεις. [269a]

Ξένος. Οὐδαμῶς, ἀλλὰ τὸ περὶ τῆς μεταβολῆς δύσεώς τε καὶ ἀνατολῆς ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, ὡς ἄρα ὅθεν μὲν

Svetimšalis. Tuomet dar kartą nuo kitos pradžios turime leisti kažkokiu kitu keliu.

Sokratas Jaunesnysis. Kokiu?

Svetimšalis. Dėliodami tarsi žaidimą; turėsime pasinaudoti ilga didelio pasakojimo dalimi, o likusį laiką, [268e], kaip ir anksčiau, vis šalindami dalį po dalies surasti tai, ko ieškome. Argi ne taip?

Sokratas Jaunesnysis. Žinoma.

Svetimšalis. Tuomet labai gerai įsidėmėk mano pasakojimą, kaip tai daro vaikai; juk dar visai neseniai lioveisi žaisti.

Sokratas Jaunesnysis. Nagi, pasakok.

Svetimšalis. Taigi tarp daugybės kitų nuo seno pasakojamų dalykų buvo ir bus Atrėjo ir Tiesto pasakojimais apipinto ginčo pamėklė. Jau esi kur nors apie tai girdėjęs ir prisimeni, ką pasakoja anuomet įvykus.

Sokratas Jaunesnysis. Veikiausiai kalbi apie aukso avino ženklą. [269a]

Svetimšalis. Jokiu būdu. Pasakoju apie saulės ir kitų žvaigždžių laidos ir tekėjimo pokytį. Mat kadaise jos leis-

ἀνατέλλει νῦν εἰς τοῦτον τότε τὸν τόπον ἐδύετο, ἀνέτελλε δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου, τότε δὲ δὴ μαρτυρήσας ἄρα ὁ θεὸς Ἀτρεΐ μετέβαλεν αὐτὸ ἐπὶ τὸ νῦν σχῆμα.

Νεώτερος Σωκράτης. Λέγεται γὰρ οὖν δὴ καὶ τοῦτο.

Ξένος Καὶ μὴν αὖ καὶ τὴν γε βασιλείαν ἦν ἤρξε Κρόνος πολλῶν ἀκηκόαμεν. [269β]

Νεώτερος Σωκράτης. Πλείστων μὲν οὖν.

Ξένος Τί δέ; τὸ τοὺς ἔμπροσθεν φύεσθαι γηγενεῖς καὶ μὴ ἐξ ἀλλήλων γεννᾶσθαι;

Νεώτερος Σωκράτης. Καὶ τοῦτο ἐν τῶν πάλαι λεχθέντων.

Ξένος. Ταῦτα τοίνυν ἔστι μὲν σύμπαντα ἐκ ταυτοῦ πάθους, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα μυρία καὶ τούτων ἔτι θαυμαστότερα, διὰ δὲ χρόνου πλῆθος τὰ μὲν αὐτῶν ἀπέσβηκε, τὰ δὲ διεσπαρμένα εἴρηται χωρὶς ἕκαστα ἀπ' ἀλλήλων. ὁ δ' ἐστὶν πᾶσι [269ξ] τούτοις αἴτιον τὸ πάθος οὐδεὶς εἴρηκεν, νῦν δὲ δὴ λεκτέον· εἰς γὰρ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόδειξιν πρέψει ῥηθέν.

Νεώτερος Σωκράτης. Κάλλιστ' εἶπες, καὶ λέγε μῆδὲν ἐλλείπων.

Ξένος. Ακούοις ἄν. τὸ γὰρ πᾶν τότε τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς συμποδηγεῖ πορευόμενον καὶ συγκυκλεῖ, τοτὲ δὲ ἀνῆκεν, ὅταν αἱ περίοδοι τοῦ προσήκοντος αὐτῷ μέτρον εἰλήφωσιν ἤδη χρόνου, τὸ δὲ πάλιν αὐτόματον εἰς τὰναντία περιάγεται, [269δ] ζῶον ὄν καὶ φρόνησιν εἰληχὸς ἐκ τοῦ συναρμόσαντος αὐτὸ κατ' ἀρχάς. τοῦτο δὲ αὐτῷ τὸ ἀνάπαλιν ἰέναι διὰ τὸδ' ἐξ ἀνάγκης ἔμφυτον γέγονε.

Νεώτερος Σωκράτης. Διὰ τὸ ποῖον δὴ;

Ξένος. Τὸ κατὰ ταῦτά καὶ ὡσαύτως ἔχειν αἰεὶ καὶ ταυτὸν εἶναι τοῖς πάντων θειοτάτοις προσήκει μόνοις, σώματος δὲ φύσις οὐ ταύτης τῆς τάξεως. ὄν δὲ οὐρανὸν καὶ κόσμον ἐπωνομάκαμεν, πολλῶν μὲν

davosi ten, iš kur dabar kyla, o tekėdavo iš priešingos pusės. Bet kadaise už Atrėją liudijęs dievas tvarką pakeitė į dabartinę.

Sokratas Jaunesnysis. Taip, tikrai taip pasakojama.

Svetimšalis. O ir apie karalystę, kurią valdė Kronas, iš daugelio jau esame girdėję. [269b]

Sokratas Jaunesnysis. Tikrai iš daugelio.

Svetimšalis. Ir ką gi tokio? Kad anksčiau gyvenę žmonės gimdavo iš žemės, o ne vieni iš kitų?

Sokratas Jaunesnysis. Toks yra vienas tų senųjų pasakojimų.

Svetimšalis. Visi jie kito iš šitokio nutikimo, o be šių ir tūkstančiai kitų dar nuostabesnių pasakojimų. Daugybė jų laikui bėgant nugrimzdo į užmarštį, kitus pasakoja padrikai atskirtus vienas nuo kitų. Tačiau nė vienas nėra pasakojęs, koks nutikimas yra visų šių [269c] pasakojimų priežastis. Dabar šitai turime pasakyti: tai, kas pasakyta, aiškiai karališkos valdžios įrodymą.

Sokratas Jaunesnysis. Pasakei tiesiog puikiai. Pasakok ir nieko nepraleisk.

Svetimšalis. Klausykis. Kartais pats dievas keliaudamas veda ir suka ratu pasaulį, o kartais paleidžia, kai atinkamu laiku pasaulio apskriejimai yra įgavę tinkamą matą. Tuomet jis pats savime skrieja priešinga linkme [269d], gyvas ir apdovanotas mąstymo galia to, kuris pradžioje įvedė jame darną. Šis jo persikreipimas būtinai būtinai yra prigimtas.

Sokratas Jaunesnysis. Kodėl?

Svetimšalis. Mat iš visų tik patiems dieviškiausiems dera amžinai išlikti tokios pat padėties, būklės ir tokiems pat, o kūniška prigimtis šiai tvarkai nepriklauso. Mat dalykas, kurį esame pa-

καὶ μακαρίων παρὰ τοῦ γεννήσαντος μετείληφεν, ἀτὰρ οὖν δὴ κεκοινώνηκέ γε [269ε] καὶ σώματος· ὅθεν αὐτῷ μεταβολῆς ἀμοίρῳ γίγνεσθαι διὰ παντός ἀδύνατον, κατὰ δύνάμιν γε μὴν ὅτι μάλιστα ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ ταυτὰ μίαν φορὰν κινεῖται· διὸ τὴν ἀνακύκλησιν εἴληχεν, ὅτι σμικροτάτην τῆς πρὸ τοῦ κινήσεως παράλλαξιν. αὐτὸ δὲ ἑαυτὸ στρέφειν ἀεὶ σχεδὸν οὐδενὶ δυνατὸν πλὴν τῷ τῶν κινουμένων αὐ πάντων ἡγουμένῳ· κινεῖν δὲ τούτῳ τοτὲ μὲν ἄλλως, αὐθις δὲ ἐναντίως οὐ θέμις. ἐκ πάντων δὴ τούτων τὸν κόσμον μῆτε αὐτὸν χρῆ φάναι στρέφειν ἑαυτὸν ἀεὶ, μήτ' αὐ ὅλον ἀεὶ ὑπὸ θεοῦ στρέφεσθαι διττὰς καὶ ἐναντίας [270α] περιαγωγάς, μήτ' αὐ δύο τινὲ θεῶ φρονούντε ἑαυτοῖς ἐναντία στρέφειν αὐτόν, ἀλλ' ὅπερ ἄρτι ἐρρήθη καὶ μόνον λοιπόν, τοτὲ μὲν ὑπ' ἄλλης συμποδηγεῖσθαι θείας αἰτίας, τὸ ζῆν πάλιν ἐπικτώμενον καὶ λαμβάνοντα ἀθανασίαν ἐπισκευαστὴν παρὰ τοῦ δημιουργοῦ, τοτὲ δ' ὅταν ἀνεθῆ, δι' ἑαυτοῦ αὐτὸν ἰέναι, κατὰ καιρὸν ἀφεθέντα τοιοῦτον, ὥστε ἀνάπαλιν πορεύεσθαι πολλὰς περιόδων μυριάδας διὰ δὴ τὸ μέγιστον ὄν καὶ ἰσορροπώτατον ἐπὶ μικροτάτου βαῖνον ποδὸς ἰέναι. [270β]

Νεώτερος Σωκράτης. Φαίνεται γοῦν δὴ καὶ μάλα εἰκότως εἰρησθαι πάνθ' ὅσα διελήλυθας.

Ξένος. Λογισάμενοι δὴ συννοήσωμεν τὸ πάθος ἐκ τῶν νῦν λεχθέντων, ὃ πάντων ἔφαμεν εἶναι τῶν θαυμασῶν αἴτιον. ἔστι γὰρ οὖν δὴ τοῦτ' αὐτό.

Νεώτερος Σωκράτης. Τὸ ποῖον;

Ξένος. Τὸ τὴν τοῦ παντός φορὰν τοτὲ μὲν ἐφ' ἃ νῦν κυκλεῖται φέρεσθαι, τοτὲ δ' ἐπὶ τὰναντία.

Νεώτερος Σωκράτης. Πῶς δὴ;

Ξένος. Ταύτην τὴν μεταβολὴν ἡγεῖσθαι δεῖ τῶν περὶ τὸν [270ξ] οὐρανὸν γιγνομένων τροπῶν πασῶν εἶναι μεγίστην καὶ τελεωτάτην τροπὴν.

vadinę dangumi ir kosmu, kūrėjo apdovanotas daugybe palaimintų dalykų, tačiau kartu turėjo [269e] ir kūną; todėl negali likti per amžius nepaliestas pokyčio, ir kiek tik gali, jam geriausia toje pačioje vietoje atlikti tą patį vieną judesį; todėl ir skieja ratu, kadangi tai yra mažiausias judėjimo pokytis. Tačiau amžinai skrieti ratu pats iš savęs beveik niekas negali, išskyrus visų judančių dalykų pradininką; vieną kartą judėti vienai, o kitą – priešingai prieštarauja įstatymui. Dėl viso to nereikia rodyti, nei kad pasaulis visuomet sukasi pats, nei kad dievas amžinai jį suka į dvi priešingas puses, [270a] nei kad jį suka ne kažkokie du priešingai mąstantys dievai. Tačiau kaip ką tik pasakyta, lieka vienas būdas: pasaulis kartais vedamas kažkokios dieviškos priežasties, vėl įgyja gyvybę ir atgauna kūrėjo sugrąžintą nemirtingumą, kartais išsiųstas jis juda pats sau. Paleistas palankiu metu persikreipęs nukeliauja daugybę tūkstančių apskiejimų, mat būdamas didžiausias, puikios pusiausvyros, keliauja mažiausią atstumą. [270b]

Sokratas Jaunesnysis. Bent jau man atrodo labai panašu, kad pasakyta taip, kaip ir yra.

Svetimšalis. Apgalvoję tai, kas dabar pasakyta, suprastume nutikimą, kurį pavadinome visų stebėtinų dalykų priežastimi. O šis nutikimas yra toks.

Sokratas Jaunesnysis. Koks?

Svetimšalis. Kartais pasaulio judėjimas sukasi dabartine kryptimi, kartais priešinga.

Sokratas Jaunesnysis. Kaip?

Svetimšalis. Ši pokytį turi sukelti didžiausia [270c] ir tobiliausia permaina iš visų, kurios randasi danguje.

Νεώτερος Σωκράτης. Ἔοικε γοῦν.

Ξένος. Μεγίστας τοίνυν καὶ μεταβολὰς χρῆ νομίζειν γίγνεσθαι τότε τοῖς ἐντός ἡμῖν οἰκοῦσιν αὐτοῦ.

Νεώτερος Σωκράτης. Καὶ τοῦτο εἰκός.

Ξένος. Μεταβολὰς δὲ μεγάλας καὶ πολλὰς καὶ παντοίας συμφερομένας ἄρ' οὐκ ἴσμεν τὴν τῶν ζῶων φύσιν ὅτι χαλεπῶς ἀνέχεται;

Νεώτερος Σωκράτης. Πῶς δ' οὐ;

Ξένος. Φθοραὶ τοίνυν ἐξ ἀνάγκης τότε μέγιστα συμβαίνουσι τῶν τε ἄλλων ζῶων, καὶ δὴ καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων [270δ] γένος ὀλίγον τι περιλείπεται· περὶ δὲ τούτους ἄλλα τε παθήματα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ καὶ καινὰ συμπίπτει, μέγιστον δὲ τόδε καὶ συνεπόμενον τῇ τοῦ παντός ἀνειλίξει τότε, ὅταν ἡ τῆς νῦν καθεστηκυίας ἐναντία γίγνηται τροπή.

Νεώτερος Σωκράτης. Τὸ ποῖον;

Ξένος. Ἦν ἡλικίαν ἕκαστον εἶχε τῶν ζῶων, αὕτη πρῶτον μὲν ἔστη πάντων, καὶ ἐπαύσατο πᾶν ὅσον ἦν θνητὸν ἐπὶ τὸ γεραιότερον ἰδεῖν πορευόμενον, μεταβάλλον δὲ πάλιν ἐπὶ [270ε] τοῦναντίον οἷον νεώτερον καὶ ἀπαλώτερον ἐφύετο· καὶ τῶν μὲν πρεσβυτέρων αἱ λευκαὶ τρίχες ἐμελαίνοντο, τῶν δ' αὖ γενειῶντων αἱ παρειαὶ λεαινόμεναι πάλιν ἐπὶ τὴν παρελθοῦσαν ὥραν ἕκαστον καθίστασαν, τῶν δὲ ἡβόντων τὰ σώματα λεαινόμενα καὶ σμικρότερα καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα ἐκάστην γιγνόμενα πάλιν εἰς τὴν τοῦ νεογενοῦς παιδὸς φύσιν ἀπῆει, κατὰ τε τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα ἀφομοιούμενα· τὸ δ' ἐντεῦθεν ἤδη μαραινόμενα κομιδῇ τὸ πάμπαν ἐξηφανίζετο. τῶν δ' αὖ βιαίως τελευτώντων ἐν τῷ τότε χρόνῳ τὸ τοῦ νεκροῦ σῶμα τὰ αὐτὰ ταῦτα πάσχον παθήματα διὰ [271α] τάχους ἄδηλον ἐν ὀλίγαις ἡμέραις διεφθείρετο.

Sokratas Jaunesnysis. Panašu j tai.

Svetimšalis. Tuomet turime manyti, kad didžiausi pokyčiai nutinka mums, gyvenantiems jame.

Sokratas Jaunesnysis. Panašu j tai.

Svetimšalis. Argi nežinome, kad gyvūnų prigimtis sunkiai ištvėria daugybę įvairių išvien įvykusių didelių pokyčių?

Sokratas Jaunesnysis. Kaipgi ne?

Svetimšalis. Tuomet būtinai užklumpa didelės kitų gyvū būtybių pražūtys, o ir žmonių [270d] giminė visai maža telieka; išgyvenusieji patiria daug kitų stebėtinų ir naujų nutikimų, o didžiausias sukeltas pasaulio krypties pokyčio tuomet yra šis: dabar atsiras tų judėjimas, priešingas įprastam.

Sokratas Jaunesnysis. Koks tas pokytis?

Svetimšalis. Kiekviena gyva būtybė liko nepakitusi, toks buvo pirmasis iš visų amžių. Visi mirtingi dalykai sendami nustojo atrodyti senstantys, [270e] priešingai, darėsi vis jaunesni ir lankstesni. Vėl pajuodo žili senolių plaukai, barzdocių skruostai tapo švelnūs, kiekvienas buvo toks kaip anksčiau, jaunuolių kūnai slenkant dienoms ir naktims darėsi lankstesni ir mažesni, kiekvienas kisdamas tiek siela, tiek kūnu darėsi vis panašesnis į naujagimį kūdikį; galiausiai sudžiūvę visai išnyko. Tuo metu žuvusių nuo prievartos miręs kūnas per trumpą laiką patyrė tuos pačius nutikimus, [271a] per kelias dienas tapo nematomas ir sunyko.

Νεώτερος Σωκράτης. Γένεσις δὲ δὴ τίς τὸτ' ἦν, ὧ ξένη, ζῶων; καὶ τίνα τρόπον ἐξ ἀλλήλων ἐγεννῶντο;

Ξένος. Δήλον, ὧ Σώκρατες, ὅτι τὸ μὲν ἐξ ἀλλήλων οὐκ ἦν ἐν τῇ τότε φύσει γεννώμενον, τὸ δὲ γηγενὲς εἶναι ποτε γένος λεχθὲν τοῦτ' ἦν τὸ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐκ γῆς πάλιν ἀναστρεφόμενον, ἀπεμνημονεύετο δὲ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων τῶν πρώτων, οἱ τελευτώσῃ μὲν τῇ προτέρᾳ [271β] περιφορᾷ τὸν ἐξῆς χρόνον ἐγειτόνουν, τῆσδε δὲ κατ' ἀρχὰς ἐφύοντο· τούτων γὰρ οὗτοι κήρυκες ἐγένονθ' ἡμῖν τῶν λόγων, οἱ νῦν ὑπὸ πολλῶν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστοῦνται. τὸ γὰρ ἐντεῦθεν οἶμαι χρῆ συννοεῖν. ἐπόμενον γὰρ ἐστὶ τῷ τοὺς πρεσβύτας ἐπὶ τὴν τοῦ παιδὸς ἰέναι φύσιν, ἐκ τῶν τετελευτηκότων αὐ, κειμένων δὲ ἐν γῆ, πάλιν ἐκεῖ συνισταμένους καὶ ἀναβιωσκομένους, ἔπεσθαι τῇ τροπῇ συνανακυκλουμένης εἰς τὰναντία τῆς γενέσεως, καὶ γηγενεῖς δὴ κατὰ τοῦτον τὸν [271ξ] τρόπον ἐξ ἀνάγκης φυομένους, οὕτως ἔχειν τοῦνομα καὶ τὸν λόγον, ὅσους μὴ θεὸς αὐτῶν εἰς ἄλλην μοῖραν ἐκόμισεν.

Νεώτερος Σωκράτης. Κομιδῆ μὲν οὖν τοῦτό γε ἔπεται τοῖς ἔμπροσθεν. ἀλλὰ δὴ τὸν βίον ὄν ἐπὶ τῆς Κρόνου φῆς εἶναι δυνάμεως, πότερον ἐν ἐκείναις ἦν ταῖς τροπαῖς ἢ ἐν ταῖσδε; τὴν μὲν γὰρ τῶν ἄστρον τε καὶ ἡλίου μεταβολὴν δήλον ὡς ἐν ἑκατέραις συμπίπτει ταῖς τροπαῖς γίγνεσθαι.

Ξένος. Καλῶς τῷ λόγῳ συμπαρηκολούθηκας. ὁ δ' ἦρου [271δ] περὶ τοῦ πάντα αὐτόματα γίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις, ἥκιστα τῆς νῦν ἐστὶ καθεστηκυίας φορᾶς, ἀλλ' ἦν καὶ τοῦτο τῆς ἔμπροσθεν. τότε γὰρ αὐτῆς πρῶτον τῆς κυκλήσεως ἦρχεν ἐπιμελούμενος ὅλης ὁ θεός, ὡς δ' αὐ κατὰ τόπους ταῦτον τοῦτο, ὑπὸ θεῶν ἀρχόντων πάντ' ἦν τὰ

Sokratas Jaunesnysis. Bet koks tuomet buvo gyvū būtybių atsiradimas, svetimšali? Kaip jos vienos iš kitų atsirasdavo?

Svetimšalis. Aišku, Sokratai, kad atsiradimas vienoms iš kitų prieštaravo jų prigimčiai. Tai buvo gimusių iš žemės giminė, apie kuria buvo pasakojama, tuo metu vėl pakilusi iš žemės, ją prisiminė pirmieji mūsų protėviai, gyvenę tuoj po paskutinio ankstesnio apskriejimo [271b] laiko, gimę prasidedant dabartiniam; jie buvo šių pasakojimų, kuriais dabar daugelis neteislingai netiki, perdavėjai. Taigi man atrodo, kad nuo šios vietos turime apmąstyti. Iš to plaukia, kad senoliai sugrįžta į vaikystę, o vėl prisikėlė iš numirusių, gulinių po žeme, iš naujo pakilę ir sugrįžę į gyvenimą atsiradimo būdu sektų priešingos krypties apsisukimo būdą. Tad iš žemės gimusieji būtinai augtų šiuo būdu. Toks yra jų pavadinimas ir šis pasakojimas, [271c] išskyrus tuos iš jų, kuriems dievas paskyrė kitą likimą.

Sokratas Jaunesnysis. Būtent tai seka anksčiau papasakotus dalykus. Bet gyvenimas, kuris, sakai, buvo Krono valdymo metu, kuriems priklausė iš apsisukimų – šiems ar aniems? Mat aišku, kad žvaigždžių ir saulės pokytis įvyksta abiejų apsisukimų metu.

Svetimšalis. Atidžiai sekei pasakojimą. Klausei, [271d] kuriuo metu žmonės visų dalykų sulaukdavo savaime, tai vargiai būdinga dabar esančiam judėjimui, veikiau priklausė ankstesniajam. Mat pirmiausia anuomet patį sukimąsi valdė viskuo besirūpinantis dievas, lygiai taip pat buvo ir atskirose srityse, visos pasaulio dalys pada-

τοῦ κόσμου μέρη διειλημμένα· καὶ δὴ καὶ τὰ ζῶα κατὰ γένη καὶ ἀγέλας οἷον νομῆς θεῖοι διειλήφεσαν δαίμονες, αὐτάρκης εἰς πάντα ἕκαστος ἑκάστοις [271ε] ὧν οἷς αὐτὸς ἔνεμεν, ὥστε οὐτ' ἄγριον ἦν οὐδὲν οὔτε ἀλλήλων ἐδωδαί, πόλεμός τε οὐκ ἔνῃν οὐδὲ στάσις τὸ παράπαν· ἄλλα θ' ὅσα τῆς τοιαύτης ἐστὶ κατακοσμήσεως ἐπόμενα, μυρία ἂν εἶη λέγειν. τὸ δ' οὖν τῶν ἀνθρώπων λεχθὲν αὐτομάτου πέρι βίου διὰ τὸ τοιόνδε εἰρηται. θεὸς ἔνεμεν αὐτοὺς αὐτὸς ἐπιστατῶν, καθάπερ νῦν ἀνθρωποι, ζῶον ὄν ἕτερον θεϊότερον, ἄλλα γένη φαυλότερα αὐτῶν νομεύουσι· νέμοντος δὲ ἐκείνου πολιτεῖαι τε οὐκ ἦσαν οὐδὲ κτήσεις [272α] γυναικῶν καὶ παίδων· ἐκ γῆς γὰρ ἀνεβίωσκοντο πάντες, οὐδὲν μεμνημένοι τῶν πρόσθεν· ἄλλα τὰ μὲν τοιαῦτα ἀπῆν πάντα, καρπούς δὲ ἀφθόνους εἶχον ἀπὸ τε δένδρων καὶ πολλῆς ὕλης ἄλλης, οὐχ ὑπὸ γεωργίας φυομένους, ἀλλ' αὐτομάτης ἀναδιδούσης τῆς γῆς. γυμνοὶ δὲ καὶ ἄστρωτοι θυραυλοῦντες τὰ πολλὰ ἐνέμοντο· τὸ γὰρ τῶν ὥρων αὐτοῖς ἄλυπον ἐκέκρατο, μαλακὰς δὲ εὐνάς εἶχον ἀναφυομένης ἐκ [272β] γῆς πόας ἀφθόνου. τὸν δὴ βίον, ὦ Σώκρατες, ἀκούεις μὲν τὸν τῶν ἐπὶ Κρόνου· τόνδε δ' ὄν λόγος ἐπὶ Διὸς εἶναι, τὸν νυνί, παρῶν αὐτὸς ἦσθησαι· κρῖναι δ' αὐτοῖν τὸν εὐδαιμονέστερον ἄρ' ἂν δύναϊό τε καὶ ἔθειλῆσειας;

Νεώτερος Σωκράτης. Οὐδαμῶς.

Ξένος. Βούλει δήτα ἐγὼ σοι τρόπον τινὰ διακρίνω;

Νεώτερος Σωκράτης. Πάνυ μὲν οὖν.

Ξένος. Εἰ μὲν τοίνυν οἱ τροφίμοι τοῦ Κρόνου, παρούσης αὐτοῖς οὕτω πολλῆς σχολῆς καὶ δυνάμεως πρὸς τὸ μὴ μόνον ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ θηρίοις διὰ λόγων δύνασθαι [272ξ] συγγίγνεσθαι, κατεχρῶντο τούτοις σύμπασιν ἐπὶ φιλοσοφίαν, μετὰ τε θηρίων καὶ μετ' ἀλλήλων ὁμιλοῦντες,

lytos jas valdanties dievams; ir gyvas būtybes pagal rūšis ir kaimenes tarsi piemenystės dievai pasidalijo daimonai, kiekvienas buvo visiškai pakankamas jam patikėtiems ir pats juos ganė, [271e] todėl nebuvo nei laukinių, nei mintančių vieni kitais, visai jokio karo ar nesantaikos. Bet tektų pasakoti ir pasakoti, kokios yra šios santvarkos pasekmės. Pasakojimas apie savaiminį žmonių gyvenimą buvo papasakotas dėl tokios priežasties. Pats Dievas, būdamas atsakingas, juos ganė, lygiai kaip dabar žmonės, kitokios, dieviškesnės rūšies būtybės, už save menkesnes gimines gano. Jam valdant nebuvo nei valstybių, nei nuosavų [272a] žmonių ar vaikų. Mat visi buvę prisikėlę iš žemės ir neprisiminę praeities įvykių. Visų kitų šitokių dalykų irgi nebuvo, medžiai ir dideli miškai nokino gausybę vaisių, išaugintų be žemdirbystės, pačiai žemei savaiame dovanojus. Daugiausia laiko praleisdavo be pastogės, drabužių ir patalų. Dievas buvo sumaišęs taip metų laikus, kad nekeltų jiems skausmo, o vešli žolė, išaugusi iš žemės, [272b] atstojo minkštus guolius. Sokratai, išgirdai apie Krono laikus. O šis pasakojimas yra apie dabartinius Dzeuso laikus, juos gyvendamas ir pats matei. Ar galėtum ir norėtum nuspręsti, kurie iš jų laimingesni?

Sokratas Jaunesnysis. Jokių būdu.

Svetimšalis. Ar nori, kad kažkokiu būdu nuspręščiau už tave?

Sokratas Jaunesnysis. Žinoma.

Svetimšalis. Tuomet, jeigu Krono augintiniai, kai jie turėjo daug laisvo laiko ir galėjo susikalbėti ne vien su žmonėmis, bet ir žvėrimis, [272c] visais šiais dalykais naudojosi ir filosofijai, bendraudami su žvėrimis ir tarpusavyje, mokydamiesi iš kiekvienos

καὶ πυνθανόμενοι παρὰ πάσης φύσεως εἶ τινὰ τις ἰδίαν δύναμιν ἔχουσα ἤσθητό τι διάφορον τῶν ἄλλων εἰς συναγυρμὸν φρονήσεως, εὐκριτον ὅτι τῶν νῦν οἱ τότε μυρῖω πρὸς εὐδαιμονίαν διέφερον· εἰ δ' ἐμπιπλάμενοι σίτων ἄδην καὶ ποτῶν διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰ θηρία μύθους οἷα δὴ καὶ τὰ νῦν περὶ αὐτῶν [272δ] λέγονται, καὶ τοῦτο, ὥς γε κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν ἀποφήνασθαι, καὶ μάλ' εὐκριτον. ὅμως δ' οὖν ταῦτα μὲν ἀφῶμεν, ἕως ἂν ἡμῖν μηνυτῆς τις ἰκανὸς φανῆ, ποτέρως οἱ τότε τὰς ἐπιθυμίας εἶχον περὶ τε ἐπιστημῶν καὶ τῆς τῶν λόγων χρείας· οὐ δ' ἔνεκα τὸν μῦθον ἠγειράμεν τοῦτο λεκτέον ἵνα τὸ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ πρόσθεν περαινώμεν.

ἐπειδὴ γὰρ πάντων τούτων χρόνος ἐτελεώθη καὶ μεταβολὴν ἔδει γίγνεσθαι καὶ [272ε] δὴ καὶ τὸ γήινον ἤδη πᾶν ἀνήλωτο γένος, πάσας ἐκάστης τῆς ψυχῆς τὰς γενέσεις ἀποδεδωκυίας, ὅσα ἦν ἐκάστη προσταχθὲν τσαῦτα εἰς γῆν σπέρματα πεσοῦσης, τότε δὴ τοῦ παντός ὁ μὲν κυβερνήτης, οἷον πηδαλίον οἶακος ἀφέμενος, εἰς τὴν αὐτοῦ περιωπὴν ἀπέστη, τὸν δὲ δὴ κόσμον πάλιν ἀνέστρεφεν εἰμαρμένη τε καὶ σύμφυτος ἐπιθυμία. πάντες οὖν οἱ κατὰ τοὺς τόπους συνάρχοντες τῷ μεγίστῳ δαίμονι θεοί, γνόντες ἤδη τὸ γιγνόμενον, ἀφίεσαν αὐτὰ μέρη τοῦ [273α] κόσμου τῆς αὐτῶν ἐπιμελείας·

ὁ δὲ μεταστρεφόμενος καὶ συμβάλλων, ἀρχῆς τε καὶ τελευτῆς ἐναντίαν ὄρμην ὀρμηθεὶς, σεισμὸν πολὺν ἐν ἑαυτῷ ποιῶν ἄλλην αὐτῷ φθορὰν ζῶων παντοίων ἀπηργάσατο. μετὰ δὲ ταῦτα προελθόντος ἰκανοῦ χρόνου, θορύβων τε καὶ ταραχῆς ἤδη παυόμενος καὶ τῶν σεισμῶν γαλήνης ἐπιλαβόμενος εἰς τε τὸν εἰωθότα δρόμον τὸν ἑαυτοῦ κατακοσμούμενος ἤει, ἐπιμέλειαν καὶ κράτος ἔχων [273β] αὐτὸς τῶν ἐν αὐτῷ τε καὶ ἑαυτοῦ, τὴν τοῦ

prigimties, jei tik pastebėdavo, kad kuri turi skirtingą galią nuo kitų kaup-ti išvalgą. Tuomet lengva nuspręsti, kad anuomet gyvenusių žmonių laimė tūkstančius kartų pralenkė dabartinių. Jeigu pasisotinę maistu ir gėrimu pa-sakodavo vieni kitiems ir žvėrimis pasakojimus, kuriuos dabar pasakoja apie juos [272d], man atrodo, nuspręsti yra labai lengva. Tačiau susilaikyki-me nuo sprendimo, iki pasirodys koks nors tinkamas liudytojas ir atskleis, kokį jie turėjo žinojimo troškimą ir kalbų poreikį. Turime pasakyti tai, dėl ko vėl pradėjome pasakojimą: tam, kad galėtume pereiti prie tolesnio.

Po to visų šių dalykų laikas pasibaigė ir turėjo įvykti pokytis, [272e] visa iš žemės kilusi giminė jau buvo išseik-vota, visi kiekvienos sielos gimimai išnaudoti, tiek kiekvienai paskirta, kiek sėklų buvo pasėta į žemę. Tuomet pasaulio vairininkas, paleidęs vairo svirtį pasitraukė į savo apžvalgos vie-tą, o pasaulį dar kartą apsuko lemtas ir įgimtas troškimas. Visi drauge su didžiausiu daimonu skirtingas sritis valdantys dievai, sužinoję apie atsira-dimą, apleido savo prižiūrėjimą pasau-lio dalis. [273a]

Pasaulis persisukdamas ir sukrestas, nuo pradžios iki pabaigos sujudintas priešingo judėjimo, sukėlęs savyje di-delį žemės drebėjimą sukėlė dar vieną visų gyvių pražūtį. Po šių įvykių pra-bėgus nemažai laiko liovėsi neramu-mai ir suirutė, po žemės drebėjimų įsi-vyravo ramybė, ir pasaulis ėmė skriejo sau įprastu keliu, pats besirūpindamas ir valdydamas [273b] savo reikalus ir save patį, prisimindamas geriausią demiurgo ir tėvo mokymą. Iš pradžių sekė atidžiau, vėliau kiek vangiau. To priešastis – jame esantis junginys su

δημιουργοῦ καὶ πατρὸς ἀπομνημονεύων διδαχὴν εἰς δύναμιν. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἀκριβέστερον ἀπετέλει, τελευτῶν δὲ ἀμβλύτερον· τούτων δὲ αὐτῷ τὸ σωματοειδὲς τῆς συγκράσεως αἴτιον, τὸ τῆς πάλαι ποτὲ φύσεως σύντροφον, ὅτι πολλῆς ἦν μετέχον ἀταξίας πρὶν εἰς τὸν νῦν κόσμον ἀφικέσθαι. παρὰ μὲν γὰρ τοῦ συνθέντος πάντα καλὰ κέκτηται παρὰ δὲ τῆς ἔμπροσθεν [273ξ] ἕξεως, ὅσα χαλεπὰ καὶ ἄδικα ἐν οὐρανῷ γίνονται, ταῦτα ἐξ ἐκείνης αὐτὸς τε ἔχει καὶ τοῖς ζώοις ἐναπεργάζεται. μετὰ μὲν οὖν τοῦ κυβερνήτου τὰ ζῶα τρέφων ἐν αὐτῷ σμικρὰ μὲν φλαῦρα, μεγάλα δὲ ἐνέτικτεν ἀγαθὰ· χωριζόμενος δὲ ἐκείνου τὸν ἐγγύτατα χρόνον αἰὲ τῆς ἀφέσεως κάλλιστα πάντα διάγει, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ λήθης ἐγγιγνομένης ἐν αὐτῷ μᾶλλον καὶ δυναστεύει τὸ τῆς παλαιᾶς ἀναρμοστίας [273δ] πάθος, τελευτῶντος δὲ ἕξανθει τοῦ χρόνου καὶ σμικρὰ μὲν τὰγαθὰ, πολλὴν δὲ τὴν τῶν ἐναντίων κρᾶσιν ἐπεγκεραννύμενος ἐπὶ διαφθορᾶς κίνδυνον αὐτοῦ τε ἀφικνεῖται καὶ τῶν ἐν αὐτῷ.

διὸ δὴ καὶ τότε ἤδη θεὸς ὁ κοσμήσας αὐτόν, καθορῶν ἐν ἀπορίαις ὄντα, κηδόμενος ἵνα μὴ χειμασθεῖς ὑπὸ ταραχῆς διαλυθεῖς εἰς τὸν τῆς ἀνομοιότητος ἀπειρον ὄντα [273ε] πόντον δύη, πάλιν ἐφεδρὸς αὐτοῦ τῶν πηδαλίων γιγνόμενος, τὰ νοσήσαντα καὶ λυθέντα ἐν τῇ καθ' ἑαυτὸν προτέρᾳ περιόδῳ στρέψας, κοσμεῖ τε καὶ ἐπανορθῶν ἀθάνατον αὐτόν καὶ ἀγήρων ἀπεργάζεται.

τοῦτο μὲν οὖν τέλος ἀπάντων εἴρηται· τὸ δ' ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόδειξιν ἱκανὸν ἐκ τοῦ πρόσθεν ἀπτομένοις τοῦ λόγου· στρεφθέντος γὰρ αὐτοῦ κόσμου τὴν ἐπὶ τὴν νῦν γένεσιν ὁδὸν τὸ τῆς ἡλικίας αὖ πάλιν ἴστατο καὶ καινὰ τὰναντία ἀπεδίδου τοῖς τότε. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ σμικρότητος ὀλίγου δέοντα ἠφανίσθαι τῶν ζώων ἠξάνετο, τὰ

kūniškumu, ankstesnės prigimties požymis, nes jis patyrė didelę sumaištį, kol tapo dabartiniu pasauliu. Visus gražius dalykus jis paveldėjo iš kūrėjo. O dėl ankstesnės būklės, [273c] kiek tik sunkių ir neteisingų dalykų užgimsta danguje, juos pats iš savęs turi ir suteikia gyvoms būtybėms. Pasaulis, drauge su vairininku maitindamas savyje gyvūnus, blogus gimdydavo mažus, o gerus – didelius; atsiskyres nuo vairininko, tuoj po persiskyrimo visuomet atlieka viską kuo gražiausiai, o laikui bėgant ir vis labiau apimant užmarščiai įsigali jame senosios sumaišties paveika, [273d] o baigiantis amžiui pražysta su visa jėga: geri dalykai tapo mažyčiai, o pasaulis, maišydamas didelį priešingybių kratinį, priartėjo prie savo paties ir savyje esančiųjų pražūties pavojaus.

Tuomet pasaulį sutvarkęs dievas, išvydęs pasiklydusį jį dvejonėse ir nerimaudamas, kad užkluptas sumaišties audros nenuskęstų beribėje priešybių jūroje, [273e] vėl užima savo vietą prie vairo, jame nesveikus ir atskilusius ankstesnio apskrijimo sukeltus dalykus įsukęs, sutvarko ir atkuria jo nemirtingumą ir amžinumą.

Tokia yra visų papasakotų dalykų paibaiga. Galima iš ankstesnės kalbos deramai suvokti karališko valdymo įrodymą. Sukant pasaulį į dabartinio atsiradimo kelią, dievas iš naujo nustatė amžius, tuo metu gyvenusiems žmonėms suteikė naujus, priešingus dalykus. Gyvos būtybės, kurios dėl savo mažumo jau turėjo išnykti, vėl ėmė augti, o naujai iš žemės gimę ir kailiu apaugę kūnai, mirę nusileisdavo po žeme. Pasikeitė ir visa kita, [274a] sekdami ir patirdami pasaulio pokytį, apvaisinimo, gimdymo ir augimo pa-

δ' ἐκ γῆς νεογενῆ σώματα πολιὰ φύντα
πάλιν ἀποθνήσκοντα εἰς γῆν κατήει.
καὶ τᾶλλά τε πάντα μετέβαλλε, [274α]
ἀπομιμούμενα καὶ συνακολουθοῦντα τῷ
τοῦ παντός παθήματι, καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς
κυήσεως καὶ γεννήσεως καὶ τροφῆς μίμημα
συνείπετο τοῖς πᾶσιν ὑπ' ἀνάγκης· οὐ γὰρ
ἐξῆν ἔτ' ἐν γῆ δι' ἐτέρων συνιστάντων
φύεσθαι ζῶων, ἀλλὰ καθάπερ τῷ κόσμῳ
προσετέτακτο αὐτοκράτορα εἶναι τῆς
αὐτοῦ πορείας, οὕτω δὴ κατὰ ταῦτά καὶ
τοῖς μέρεσιν αὐτοῖς δι' αὐτῶν, καθ' ὅσον
οἶόν τ' ἦν, φύειν τε καὶ γεννᾶν καὶ τρέφειν
προσετάττετο ὑπὸ τῆς [274β] ὁμοίας
ἀγωγῆς.

οὐ δὲ ἔνεκα ὁ λόγος ὥρμηκε πᾶς, ἐπ'
αὐτῷ νῦν ἐσμέν ἤδη. περὶ μὲν γὰρ τῶν
ἄλλων θηρίων πολλὰ ἂν καὶ μακρὰ
διεξελεθῆν γίγνοιτο, ἐξ ὧν ἕκαστα καὶ δι'
ἂς αἰτίας μεταβέβληκε· περὶ δὲ ἀνθρώπων
βραχύτερα καὶ μᾶλλον προσήκοντα. τῆς
γὰρ τοῦ κεκτημένου καὶ νέμοντος ἡμᾶς
δαίμονος ἀπερημηθέντες ἐπιμελείας, τῶν
πολλῶν αὐθιρίων, ὅσα χαλεπὰ τὰς φύσεις
ἦν, ἀπαγριωθέντων, αὐτοὶ δὲ ἀσθενεῖς
ἀνθρωποι καὶ ἀφύλακτοι γεγονότες
διηρπάζοντο ὑπ' [274ξ] αὐτῶν, καὶ ἔτ'
ἀμήχανοι καὶ ἄτεχνοι κατὰ τοὺς πρώτους
ἦσαν χρόνους, ἅτε τῆς μὲν αὐτομάτης
τροφῆς ἐπιλελοιπυίας, πορίζεσθαι δὲ οὐκ
ἐπιστάμενοί πω διὰ τὸ μηδεμίαν αὐτοῦς
χρεῖαν πρότερον ἀναγκάζειν. ἐκ τούτων
πάντων ἐν μεγάλας ἀπορίας ἦσαν. ὅθεν
δὴ τὰ πάλαι λεχθέντα παρὰ θεῶν δῶρα
ἡμῖν δεδώρηται μετ' ἀναγκαίας διδαχῆς
καὶ παιδεύσεως, πῦρ μὲν παρὰ Προμηθέως,
τέχναι δὲ παρ' [274δ] Ἥφαιστου καὶ τῆς
συντέχνου, σπέρματα δὲ αὐτὰ καὶ φυτὰ παρ'
ἄλλων· καὶ πάνθ' ὅποσα τὸν ἀνθρώπινον
βίον συγκατεσκεύακεν ἐκ τούτων
γένονεν, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐκ θεῶν, ὅπερ
ἐρρήθη νυνδὴ, τῆς ἐπιμελείας ἐπέλιπεν
ἀνθρώπους, δι' ἑαυτῶν τε ἔδει τὴν τε
διαγωγὴν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦς

mėgdžiojimas būtina sekė visus šiuos
dalykus. Mat žemėje dėl kitų dalykų
maišymosi negalėjo augti joks gyvas
daiktas, todėl pasauliui buvo įsaky-
ta tapti savo judėjimo vadovu, tokiu
pačiu būdu buvo įsakyta ir jo dalims,
[274b] kiek tik jos tai pajėgė, augti,
daugintis ir gausėti.

Visa ši kalba buvo paskatinta to, prie
ko jau priėjome. Juk apie kitus žvėris
reikėtų daug ir ilgai tęsti, nuo ko ir dėl
kokių priežasčių kiekvienas buvo pa-
kitęs. O apie žmones pasakoti yra ge-
rokai trumpiau ir parankiau. Mat sto-
kodami mus turėjusio savo valdžioje
ir ganiusio daimono globos, daugelis
žiaurios prigimties žvėrių sulaukėjo,
o patys žmonės, silpni ir nesaugūs,
buvo draskomi žvėrių. [274c] Pirmais
amžiais neturėdami įrankių ir neišma-
nydami meistrysčių, išsekus savaiame
derančiam maistui, jie nežinojo, kaip
apsirūpinti juo, mat anksčiau tokios
būtinybės nebuvo. Dėl visų šių dalykų
jie atsidūrė didelėje aklavietėje. Todėl
nuo seno pasakojama apie dievų mums
suteiktas dovanas drauge su būtinu
mokymu ir lavinimu: ugnį dovanojo
Prometėjas, meistrystės – Hefaistas ir
[274d] jo bičiulė, meistrysčių globėja,
sėklas ir vaismedžius – kiti dievai. Visi
šie dalykai, suderinę žmonių gyveni-
mą, dovanoti jų, kadangi dievai, kaip
dabar jau papasakota, liovėsi rūpintis
žmonėmis, jie patys turėjo prižiūrė-
ti savo gyvenimą ir rūpintis savimi
taip, kaip tai darė visas pasaulis, sekti
jį ir eiti pagal jo pavyzdį. Taigi dabar
visuomet taip gyvename ir augame,
[274e] nors kartais būna ir kitaip. O
pasakojimas tebus baigtas. Pasinau-
dosime juo ir atskleisime, kaip sukly-
dome ankstesnėje kalboje parodydami
karalių ir valstybininką.

αὐτῶν ἔχειν καθάπερ ὅλος ὁ κόσμος, ᾧ συμμιμούμενοι καὶ συνεπόμενοι τὸν αἰεὶ χρόνον νῦν μὲν οὕτως, τότε δὲ ἐκείνως ζῶμέν [274ε] τε καὶ φυόμεθα. καὶ τὸ μὲν δὴ τοῦ μύθου τέλος ἐχέτω, χρήσιμον δὲ αὐτὸν ποιησόμεθα πρὸς τὸ κατιδεῖν ὅσον ἡμάρτομεν ἀποφηνάμενοι τὸν βασιλικὸν τε καὶ πολιτικὸν ἐν τῷ πρόσθε λόγῳ.

LITERATŪRA

Auerbach, Erich, *Mimesis: tikrovės vaizdavimas Vakarų pasaulio literatūroje*, iš vokiečių k. vertė Antanas Gailius, Vilnius: Baltos lankos, 2003.

Austin, Marion Jewett, 1922: „Plato as a Writer of Imaginary Conversations“, in: *The Classical Journal*, vol. 17, No. 5 (Feb., 1922).

Baker, Sir Ernest, 1960: *Greek Political theory. Plato and his predecessors*, London: Methuen Publishing Ltd., 1960.

Benardete, Seth, 2006: *The Being of the Beautiful: Plato's Theaetetus, Sophist, and Statesman*, Chicago and London: The University of Chicago Press.

Brisson, Luc, 1998: *Plato the Myth Maker [Platon, les mots et les mythes]*, translated, edited, and with an introduction by Gerard Naddaf, Chicago: University of Chicago Press, 1998.

Clark, Stephen R. L., 1999: „Herds of Free Biped“, in: *The Political Animal: Biology, Ethics and Politics*, London and New York: Routledge, 1999, 134–138.

Derrida, Jacques, 2010: „Ta keista institucija, vadinama literatūra“, Jacques'ą Derrida kalbina Derikas Attrindge'as, in: *Baltos lankos*, Nr. 33, 86–128.

Dorter, Kenneth, 1994: *Form and Good in Plato's Eleatic Dialogues The Parmenides, Theaetetus, Sophist, and Statesman*, Berkeley: University of California Press, 1994.

Hansen, M. H., 1983: „The Athenian 'politicians'“, *Greek, Roman and Byzantine Studies* 24, 1983, 33–55.

Jowett, Benjamin, 1892: *The Dialogues of Plato translated into English with Analyses and Introductions in Five Volumes*, 3rd ed., Oxford University Press, London: Humphrey Milford.

Kahn, Carles, 2009: „The myth of the Statesman“, in *Plato's Myths*, C. Partenie (ed.), Cambridge: Cambridge University Press, 148–166.

Klein, Jacob, 1979: *Plato's trilogy: Theaetetus, the Sophist, and the Statesman*, London and Chicago: The University of Chicago Press.

Rosen, Stanley, 1979: „Plato's Myth of the Reversed Cosmos“, in: *The Review of Metaphysics* 33 (1), 1979, 59–85.

Rowe, Christopher J., 2005: *Plato's Statesman*, Indianapolis: Hackett Publishing Co., 2005.

THE MYTH OF PLATO'S STATESMAN

Raminta Važgėlaitė

S u m m a r y

The *Statesman* is Plato's neglected political work. Due to the difficulties of the *Statesman*, the dialogue suffers from the disparity in the number of its translations, commentaries, and research studies on it. This dialogue is Plato's neglected political work, but it is crucial for the understanding of the develop-

ment of his political thinking as well as of *Republic* and *Laws*. So, this article is arranged as follows: at the beginning, there are presented the analysis of the myth as an example of political philosophy, also, there is an emphasis on the analysis of how the myth as part of literature becomes an opposition of

a philosophical discourse. In a confused way, literature is the *fictive* institution which allows one to say everything, in every way, and sometimes it reveals the truth, becomes the only way to tell about the true nature of the things. Most likely in this way the myth of the *Statesman* works.

In the second part of this publication, the translated part of the dialogue, the so-called Myth of the *Statesman* is presented. The text is presented with its own notes and commentaries below the text for the extended reading of the dialogue. In addition, the original Greek text has been inserted as a neces-

sity for a comparison and analysis of the translated text.

The dialogue itself likewise contains a central section on the paradigm and measure, which affects the passage between the statesman as a shepherd and the statesman as a weaver. It is ostensibly an attempt to arrive at the definition of the statesman as a ruler who has a political power called for a specialized knowledge. Those two passages of definitions are both divided and united by the great myth of *Statesman* (268–274e), for this reason the myth becomes the part of great importance of a dialogue and political thinking of Plato.

Gauta 2013-11-1

Priimta publikuoti 2013-11-19

Autorės adresas:

Vilniaus universitetas

Klasikinės filologijos katedra

Universiteto g. 5, LT-01513 Vilnius

El. paštas: raminta.vazgelaite@ff.vu.lt